

КИЇВСЬКИЙ СТОЛИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені БОРИСА ГРІНЧЕНКА
ФАКУЛЬТЕТ ЗДОРОВ'Я, ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ І СПОРТУ
Кафедра фізичного виховання і педагогіки спорту

Улянченко Владислав Володимирович
здобувач групи ФВБ 1-22-4.0д

**ВЗАЄМОДІЯ БАТЬКІВ ТА ТРЕНЕРІВ У НАВЧАЛЬНО-
ТРЕНУВАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ ЮНИХ ФУТБОЛІСТІВ**

кваліфікаційна робота
здобувача вищої освіти
першого (бакалаврського) рівня
зі спеціальності 017 – Фізична культура і спорт

«Допущено до захисту»

Завідувач кафедри
фізичного виховання
і педагогіки спорту

Тімашева О. В.

Протокол засідання кафедри №8

«08» травня 2026 р.

Науковий керівник:
д.фіз.вих., професор
Сушко Р.О.

Київ 2026

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ОСОБЛИВОСТІ КОМУНІКАЦІЇ БАТЬКІВ ТА ТРЕНЕРІВ У НАВЧАЛЬНО-ТРЕНУВАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ ЮНИХ ФУТБОЛІСТІВ.....	6
1.1 Роль батьків у формуванні мотивації та дисципліни юних футболістів.....	6
1.2 Сучасні підходи та методи взаємодії тренерів і батьків у навчально-тренувальному процесі	8
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ	14
2.1 Методи дослідження	14
2.1.1 Аналіз науково-методичної літератури та інформативних даних мережі Інтернет.....	15
2.1.2 Опитувально-діагностичний метод (анкетування батьків та тренерів).....	15
2.1.3 Методи математичної статистики	16
2.2 Організація дослідження.....	17
РОЗДІЛ 3. ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМОДІЇ БАТЬКІВ І ТРЕНЕРІВ У НАВЧАЛЬНО-ТРЕНУВАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ.....	20
3.1 Результати та аналіз анкетування батьків і тренерів щодо участі у тренуваннях та впливу на розвиток дітей.....	20
3.2 Сучасні підходи до підвищення ефективності співпраці батьків та тренерів у підготовці юних футболістів.....	32
ПРАКТИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ.....	35
ВИСНОВКИ.....	37
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	39
ДОДАТКИ.....	44

ВСТУП

Актуальність дослідження. Взаємодія батьків та тренерів у навчально-тренувальному процесі юних футболістів є актуальною в сучасному спортивному середовищі [3]. Сучасні підходи до розвитку дитячого спорту все частіше підкреслюють важливість комплексного виховання спортсмена, яке охоплює формування психологічної стійкості, мотивації та відповідальності. Успішність цього процесу значною мірою залежить від якості взаємодії між батьками, які підтримують дитину, і тренерами, які безпосередньо здійснюють спортивне навчання [17].

Особливої уваги потребує питання комунікації та співпраці між тренером і батьками, адже неузгоджені очікування чи надмірний тиск з боку дорослих можуть негативно впливати на мотивацію та емоційний стан юного спортсмена. Водночас ефективна взаємодія створює умови для гармонійного розвитку дитини, підвищує результативність тренувань і сприяє формуванню позитивного ставлення до спорту. В умовах зростаючої конкуренції та професіоналізації дитячого футболу ця тема стає не лише практично значущою, а й соціально актуальною [23].

Аналіз вітчизняних і зарубіжних наукових джерел засвідчує, що проблема взаємодії батьків і тренерів у навчально-тренувальному процесі юних футболістів розглядається в контексті спортивної педагогіки, психології спорту й теорії дитячо-юнацького тренування. У працях В. Гейтенка, В. Костюкевича, С. Войтенка, Т. Вознюк та інших авторів [9; 16; 17] розкрито теоретичні засади побудови навчально-тренувального процесу в дитячо-юнацькому спорті, зокрема у футболі. Науковці наголошують на необхідності врахування вікових, психологічних і соціальних особливостей дітей.

Психолого-педагогічні аспекти взаємодії в системі «тренер – юний спортсмен – батьки» ґрунтовно висвітлено в дослідженнях О. Байрачного, С. Войтенка, М. Перепелиці [2; 3; 4; 7]. Автори підкреслюють, що характер комунікації між тренером і батьками безпосередньо впливає на емоційний

стан дитини, рівень її впевненості, мотивації до тренувальної діяльності та здатність долати труднощі.

Зарубіжні дослідження (Andersson, Dorsch, Eckardt, та ін. [32; 33; 34] розширюють наукове уявлення про проблему взаємодії батьків і тренерів у професійних та напівпрофесійних футбольних академіях. У цих працях наголошується на значенні партнерської моделі співпраці, заснованої на довірі [32; 33; 34].

Юні футболісти потребують підтримки, водночас доцільною є необхідність вимогливого ставлення задля ефективності їх навчально-тренувальної та змагальної діяльності, саме тому узгоджена співпраця і злагоджені підходи батьків та тренерів залишаються актуальною темою, що потребує вивчення і обґрунтувань.

Мета дослідження – визначити та обґрунтувати особливості взаємодії батьків і тренерів у навчально-тренувальному процесі юних футболістів.

Для реалізації мети були виконані такі **завдання**:

1. Проаналізувати сучасні підходи з питань взаємодії тренерів і батьків та їх роль у формуванні мотивації та дисципліни юних футболістів у навчально-тренувальному процесі.

2. Визначити способи взаємодії батьків і тренерів, їх вплив на організацію та ефективність навчально-тренувальної діяльності юних футболістів.

3. Сформулювати практичні рекомендації з питань оптимізації співпраці батьків та тренерів у ході спортивної підготовки юних футболістів.

Об'єкт дослідження – навчально-тренувальний процес підготовки юних футболістів у дитячо-юнацьких спортивних закладах.

Предмет дослідження – особливості, форми та методи взаємодії батьків і тренерів у навчально-тренувальному процесі юних футболістів.

Для досягнення поставленої мети та реалізації завдань дослідження були використані такі **методи**:

1. Аналіз науково-методичної літератури та інформативних даних мережі Інтернет.

2. Опитувально-діагностичний метод (анкетування батьків та тренерів).

3. Методи математичної статистики.

Практичне значення дослідження полягає в можливості використання отриманих результатів у діяльності дитячо-юнацьких спортивних шкіл, футбольних секцій та клубів для вдосконалення сучасних підходів до організації навчально-тренувального процесу юних футболістів. Матеріали дослідження можуть бути застосовані тренерами з метою налагодження ефективної співпраці з батьками.

Результати анкетування, практичні рекомендації та узагальнені висновки можуть використовуватися під час проведення батьківських зборів, індивідуальних консультацій, тренерських семінарів і методичних нарад. Запропоновані підходи до взаємодії батьків і тренерів доцільно впроваджувати у процес підготовки з метою створення сприятливого виховного середовища та підвищення продуктивності навчально-тренувальної діяльності юних футболістів.

Публікації. Матеріали проведеного дослідження знайшли відображення у тезах наукової конференції:

- Улянченко В., Сушко Р. Взаємодія батьків та тренерів у тренувальному процесі юних футболістів. *XXX Наукова конференція «молода спортивна наука України»* (7-8 травня 2026). Львів: ЛДУФК ім. Боберського, 2026.

Структура роботи. Дослідження складається зі змісту, вступу, трьох розділів, практичних рекомендацій, висновків та списку використаних літературних джерел (40). Загальний обсяг тексту бакалаврської роботи – 52 сторінки, вміщує 7 таблиць і 3 рисунки.

РОЗДІЛ 1. ОСОБЛИВОСТІ КОМУНІКАЦІЇ БАТЬКІВ ТА ТРЕНЕРІВ У НАВЧАЛЬНО-ТРЕНУВАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ ЮНИХ ФУТБОЛІСТІВ

1.1 Роль батьків у формуванні мотивації та дисципліни юних футболістів

Формування мотивації та дисципліни у юних футболістів відбувається не лише в процесі тренувань і змагань, а й у ширшому соціокультурному контексті, де провідну роль відіграють найближчі дорослі – перш за все батьки. У спорті, як і в інших сферах життєдіяльності дитини, батьки виступають першими соціальними агентами, які встановлюють основні орієнтири поведінки, очікування та ціннісні установки. Згідно з систематичним оглядом, батьки є одним із найважливіших чинників, який формує спортивний досвід дитини та її участь у спорті впродовж усього періоду розвитку від дитинства до підліткового віку [35]. Саме від батьків залежить, наскільки позитивно та самостійно дитина буде сприймати тренувальний процес і змагання, адже вони можуть як сприяти появі внутрішньої мотивації, так і, навпаки, посилювати зовнішній тиск.

Психологічні та соціальні механізми цього впливу досліджуються в межах кількох теоретичних підходів, серед яких виділяють теорію самодетермінації та досягнення. Батьківські цілі, цінності та стиль виховання напряду пов'язані з тим, як юний футболіст формує власні мотиви участі в спорті. Батьки з позитивними спортивними цінностями, що заохочують самостійність та зосереджують увагу на процесі тренування, сприяють формуванню автономної мотивації у дитини. Така мотивація характеризується власним бажанням тренуватися, прагненням поліпшувати навички та внутрішнім задоволенням від гри, що є критично важливим для довготривалого залучення до футболу та запобігання ранньому вигоранню [4]. Натомість надмірний контроль, тиск чи очікування винятково високих результатів можуть створювати зовнішню мотивацію, що базується на

уникненні покарання або на досягненні очікуваних результатів для схвалення батьків.

Батьківський внесок у мотивацію, як показують дослідження, має декілька ключових аспектів. Емоційна підтримка та позитивне підкріплення сприяють зміцненню відчуття власної спроможності та впевненості в собі у дітей. Я. Бевзюк та Н. Макогончук зазначають, що «якщо батьки щиро радіють успіхам, не засуджують за невдачі, підтримують присутністю на змаганнях і теплими словами після тренувань, це допомагає впевненіше розвиватися у спорті» [5]. Діти, які отримують у батьків схвалення за свої досягнення та зусилля, частіше демонструють вищий рівень внутрішнього бажання тренуватися та змагатися, ніж ті, хто зазнає критики чи тиску.

Також стиль спілкування між батьками та дитиною значною мірою визначає якість мотивації юного футболіста. Дослідження показують, що якісні, теплі і довірливі стосунки між батьком чи матір'ю і дитиною безпосередньо пов'язані з вищим рівнем самодетермінованої мотивації [5]. Коли батьки здатні слухати та розуміти емоції своєї дитини, підтримувати її ініціативу та інтереси, це сприяє не лише мотивації, а й формуванню більш стабільного емоційного стану та внутрішнього відчуття контролю над власним спортивним шляхом. Навпаки, конфліктні або стресові взаємодії можуть призводити до фрустрації та амотивації (стану, коли відсутні будьякі мотиви до участі в діяльності), що негативно відображається на спортивній дисципліні та прагненні до тренувань.

У контексті дисципліни важливо відзначити, що батьки фактично стають першими «соціальними тренерами» для своїх дітей [9]. Саме в сімейному середовищі дитина вчиться контролювати свої емоції, виявляти наполегливість у досягненні цілей та дотримуватися правил – як у грі, так і в повсякденному житті. Формування дисципліни у футболі, яка містить регулярність тренувань, повагу до тренера, здатність дотримуватися командних правил і працювати в колективі, значною мірою віддзеркалює ті моделі поведінки, які дитина спостерігає вдома [3]. Якщо у сім'ї практикується

послідовність, передбачуваність та справедливість у застосуванні правил, це створює основу для того, щоб дитина самостійно виробляла внутрішнє відчуття відповідальності та трудової етики, які їй надалі знадобляться на футбольному полі.

Важливо також підкреслити, що вплив батьків має бути «помірним». Це не означає дистанціювання чи байдужість, але наголошує на потребі збалансованого залучення, коли підтримка не перетворюється на надмірний контроль чи втручання. Дослідження вказують, що оптимальний рівень батьківської участі передбачає готовність допомагати, але не домінувати [35]. Батьки мають заохочувати, але не диктувати дії дитини.

Отже, роль батьків у формуванні мотивації та дисципліни у юних футболістів є багатомірною і глибоко інтегрованою в соціально психологічний розвиток дитини. Вони впливають на те, як дитина переживає тренування, ставиться до труднощів, реагує на успіхи та невдачі, а також як сприймає правила і вимоги гри. Саме через взаємодію з батьками дитина вчиться знаходити внутрішній стимул для тренування та досягнення нових висот.

1.2 Сучасні підходи та методи взаємодії тренерів і батьків у навчально-тренувальному процесі

Сучасні підходи та методи взаємодії тренерів і батьків у навчально-тренувальному процесі молодих спортсменів сьогодні розглядаються в науково-методичній літературі, як одна з ключових складових успішної підготовки дитини [23]. Вони передбачають не лише технічну і тактичну підготовку, а й комплексну роботу з формування психологічного, соціального та емоційного середовища. Науковці підкреслюють, що ефективна взаємодія між тренером і батьками дозволяє створити гармонійне середовище, де дитина відчуває підтримку та розуміння, а не постійний контроль і тиск, що підвищує інтерес до спорту та довготривалу залученість у тренувальний процес [7].

Одним з основних сучасних підходів є модель «тренер-спортсмен-батьки», або так званий «спортивний трикутник» [7]. У цій моделі взаємодія

між тренером і батьками розглядається як спільна педагогічна та соціальна діяльність двох дорослих, що впливають на розвиток дитини в спорті.

Науковці наголошують, що ефективність цієї моделі залежить від встановлення відкритих стосунків, де батьки та тренери координують свої дії, узгоджують очікування і підходи до навчання та підтримки спортсмена [17]. Дитина в такій системі отримує чіткі сигнали щодо правил, завдань і цілей, що формує у неї почуття безпеки та впевненості.

Сучасні наукові дослідження також приділяють значну увагу комунікації між тренером і батьками, яка виступає як окремий предмет педагогічного та психологічного аналізу. Ефективна комунікація містить регулярні зустрічі, відкритий діалог про цілі тренувань, обговорення прогресу, труднощів та потенційних корекцій, а також адаптацію очікувань відповідно до віку та індивідуальних особливостей дитини [14]. Такі практики дозволяють уникати конфліктів, зменшують ризики непорозумінь і надмірного тиску на дитину.

Важливим є також розширення ролі тренера за межі чисто технічного керівництва. Тренер виконує педагогічну функцію, виступаючи посередником між потребами дитини та очікуваннями батьків. Це містить пояснення логіки тренувального процесу, обґрунтування вибору методів і стратегій підготовки, а також надання батькам інструментів для підтримки мотивації та дисципліни поза тренуваннями. Наукові джерела підкреслюють, що сучасний тренер, окрім фізичних, повинен враховувати інтелектуальні, психологічні, емоційні та соціальні особливості дітей [21].

Ще одним ключовим аспектом є спільне планування та оцінювання результатів, яке передбачає комплексне обговорення стратегії її розвитку, корекції тренувального процесу та визначення індивідуальних цілей на короткі та довгі проміжки часу. Такий підхід передбачає, що тренер і батьки працюють як єдина команда, узгоджуючи очікування, оцінюючи досягнення та виявляючи потреби дитини в підтримці або додатковому розвитку певних навичок [6]. Це дозволяє знизити невизначеність та емоційне напруження, яке

може виникати у батьків, адже вони отримують чітке розуміння цілей тренувального процесу та прогресу своєї дитини. Крім того, така взаємодія підвищує рівень компетентності батьків у питаннях спортивного виховання. Для дитини спільне планування і оцінка результатів створюють передбачуване та стабільне середовище, де вона відчуває підтримку, безпеку та приналежність до колективу дорослих, які зацікавлені в її успіху [25].

Таблиця 1.1

**Методи та підходи взаємодії тренерів і батьків
у навчально-тренувальному процесі юних спортсменів**

Аспект взаємодії	Суть та методи	Психолого-педагогічний ефект
Модель «тренер-спортсмен-батьки» (спортивний трикутник)	Спільна діяльність тренера і батьків, узгодження очікувань, підтримка дитини	Формує відчуття безпеки, впевненості, чіткі сигнали щодо правил і завдань
Комунікація тренер–батьки	Регулярні зустрічі, відкритий діалог про цілі, обговорення прогресу та труднощів, адаптація очікувань до віку і особливостей дитини	Зменшення конфліктів, зниження ризику непорозумінь і надмірного тиску, підвищення залученості батьків
Розширена роль тренера	Пояснення логіки тренувального процесу, обґрунтування методів та стратегій, надання інструментів для підтримки мотивації	Підтримка дисципліни та мотивації дитини, врахування психологічних і емоційних особливостей
Спільне планування та оцінювання результатів	Комплексне обговорення стратегії розвитку, корекції тренувального процесу, визначення короткострокових і довгострокових цілей	Зменшення невизначеності та емоційного напруження у батьків, підвищення компетентності, створення стабільного та передбачуваного середовища для дитини
Емоційна регуляція	Створення психологічно безпечного середовища, надання емоційної підтримки, заохочення процесу вдосконалення	Розвиток самостійності, відповідальності, здатності до адаптації, збереження інтересу до спорту

Джерело: сформовано на основі [6; 7; 14; 17; 21].

Сучасні підходи також акцентують увагу на розвитку навичок емоційної регуляції як у тренера, так і у батьків. Тренерам рекомендують створювати психологічно безпечне середовище, яке мінімізує стрес і тиск, а батькам – надавати емоційну підтримку та заохочувати процес вдосконалення, а не лише досягнення результатів [12]. Така взаємодія сприяє формуванню у дитини самостійності, відповідальності та здатності до адаптації.

Якщо сучасні підходи та методи взаємодії тренерів і батьків у навчально-тренувальному процесі юних спортсменів базуються на співпраці, відкритій комунікації, педагогічній підтримці та взаємній повазі, то вони спрямовані не лише на розвиток технічних та фізичних навичок, а й на створення психологічно стабільного, безпечного та мотивуючого середовища.

У працях українських і зарубіжних науковців взаємодія у системі «тренер – спортсмен – батьки» трактується як складний, багатокомпонентний соціально-педагогічний процес [12]. Він має безпосередній вплив на ефективність навчально-тренувальної діяльності, психоемоційний стан дитини та формування її спортивної мотивації. Дослідники підкреслюють, що у дитячо-юнацькому футболі роль сім'ї є особливо значущою, оскільки саме батьки на ранніх етапах спортивної підготовки визначають умови залучення дитини до занять спортом [12]. У цьому контексті батьки виступають своєрідними медіаторами між дитиною та спортивним середовищем, а якість їхньої взаємодії з тренером багато в чому визначає стабільність і результативність спортивної діяльності юного футболіста.

Аналіз психолого-педагогічних досліджень свідчить, що узгоджена та конструктивна взаємодія між батьками і тренером створює сприятливі умови для гармонійного розвитку особистості юного спортсмена [13]. Зокрема, спільність педагогічних підходів, єдність вимог до поведінки дитини та підтримка тренерських установок у сімейному середовищі сприяють формуванню дисциплінованості, відповідальності та навичок командної взаємодії. Водночас у літературі наголошується, що неузгодженість позицій сім'ї та тренера, надмірне втручання батьків у навчально-тренувальний процес

або, навпаки, їх повна відстороненість можуть мати негативні наслідки [16]. Такі ситуації часто призводять до зниження мотивації дитини, підвищення рівня тривожності, виникнення внутрішніх конфліктів, а також до напруження у взаєминах всередині спортивної команди.

У сучасних зарубіжних наукових дослідженнях проблема взаємодії тренерів і батьків у юнацькому спорті розглядається крізь призму комунікації, розподілу ролей та взаємної відповідальності за процес підготовки спортсмена [33]. Автори підкреслюють, що ефективна співпраця можлива лише за умови чіткого розуміння кожною стороною своїх функцій і меж впливу [33]. Регулярна, відкрита та структурована комунікація між тренером і батьками розглядається як один із ключових чинників формування позитивного спортивного досвіду дитини, зниження рівня конфліктності та запобігання дезорганізації навчально-тренувального процесу. Відсутність налагодженого діалогу, навпаки, часто стає джерелом непорозумінь, взаємних претензій і зниження довіри між суб'єктами спортивної підготовки [36].

Особлива увага у науково-методичній літературі приділяється впливу батьківської поведінки на мотиваційну сферу та дисципліну юних футболістів. Результати досліджень переконливо свідчать, що підтримувальна позиція батьків, орієнтована на процес навчання, особистісний розвиток і поступове вдосконалення спортивних умінь, сприяє формуванню внутрішньої мотивації дитини та позитивного ставлення до тренувальних навантажень [33]. Водночас авторитарний стиль спілкування, надмірний акцент на результаті, тиск щодо ігрових дій або спроби прямого чи непрямого впливу на тренерські рішення можуть призводити до емоційного виснаження.

В українських наукових джерелах проблема взаємодії батьків і тренерів дедалі частіше розглядається у контексті психолого-педагогічного супроводу спортивної підготовки дітей та підлітків [7]. Дослідники акцентують увагу на необхідності узгодженості виховних впливів, формування єдиної системи цінностей і вимог до поведінки дитини як у спортивному середовищі, так і в сім'ї [7]. Наголошується, що чітке розмежування зон відповідальності тренера

і батьків є важливою умовою ефективної взаємодії, оскільки дозволяє уникнути дублювання функцій, суперечливих вимог і педагогічних помилок у процесі виховання юного футболіста.

Окремий напрям наукових досліджень присвячений проблемі фінансової та матеріальної участі батьків у діяльності дитячо-юнацьких футбольних команд. Аналіз літератури засвідчує, що така участь може мати подвійний характер [41]. З одного боку, фінансова підтримка з боку батьків сприяє покращенню матеріально-технічної бази, забезпеченню спортсменів екіпіруванням і створенню більш комфортних умов для тренувального процесу. З іншого боку, у наукових працях звертається увага на ризики, пов'язані з використанням матеріальної допомоги як інструменту непрямого тиску на тренера або засобу впливу на формування складу команди.

Важливим аспектом, який широко висвітлюється у сучасних дослідженнях, є проблема суперечностей між рекомендаціями тренера та порадами батьків щодо ігрових дій дитини. Науковці зазначають, що такі розбіжності можуть дезорієнтувати юного футболіста, ускладнювати процес формування тактичного мислення та знижувати ефективність навчально-тренувального процесу [34]. У зв'язку з цим у літературі акцентується увага на необхідності створення єдиного педагогічного простору, в межах якого батьки усвідомлюють специфіку командних завдань, логіку тренерських рішень і довіряють професійній компетентності тренера.

Проблема взаємодії батьків і тренерів у навчально-тренувальному процесі юних футболістів є багатовимірною, комплексною та соціально значущою. Узагальнення теоретичних положень і результатів емпіричних досліджень стало методологічним підґрунтям для розробки власного інструментарію дослідження.

РОЗДІЛ 2. МЕТОДИ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

2.1 Методи дослідження

Для досягнення поставленої мети та розв'язання завдань дослідження було використано комплекс взаємодоповнювальних методів:

1. Аналіз науково-методичної літератури та інформативних даних мережі Інтернет.
2. Опитувально-діагностичний метод (анкетування батьків та тренерів).
3. Методи математичної статистики.

Представлені методи забезпечили системний і науково обґрунтований підхід до вивчення проблеми взаємодії батьків та тренерів у навчально-тренувальному процесі юних футболістів.

Основу методологічного інструментарію склали теоретичні та емпіричні методи дослідження, які дали змогу узагальнити й проаналізувати сучасні наукові підходи до означеної проблематики, а поєднання аналізу науково-методичної літератури та інформативних ресурсів мережі Інтернет з опитувально-діагностичними методами дозволило сформулювати цілісне уявлення про теоретичні засади та практичні аспекти досліджуваного явища.

З метою об'єктивної інтерпретації отриманих результатів у роботі також застосовувалися методи математичної статистики, які забезпечили кількісну обробку емпіричних даних і підвищили достовірність зроблених висновків. Зокрема, використання статистичних методів дало можливість здійснити узагальнення результатів анкетування батьків і тренерів юних футболістів.

Комплексне застосування зазначених методів сприяло підвищенню наукової обґрунтованості дослідження та створило методичне підґрунтя для подальшого аналізу, обґрунтування отриманих результатів дослідження та формулювання висновків.

2.1.1 Аналіз науково-методичної літератури та інформативних даних мережі Інтернет

Використання методу аналізу науково-методичної літератури та інформативних даних мережі Інтернет дало можливість здійснити комплексне опрацювання наукових праць з теорії та методики спортивної підготовки, спортивної педагогіки, психології спорту. Завдяки аналізу літератури було систематизовано основні концептуальні підходи до організації взаємодії у системі «тренер – спортсмен – батьки», визначено провідні напрями наукових дискусій, виявлено суперечності у поглядах дослідників та окреслено недостатньо вивчені аспекти проблеми.

2.1.2 Опитувально-діагностичний метод (анкетування батьків та тренерів)

Опитувально-діагностичний метод у дослідженні було застосовано для систематичного збору емпіричних даних щодо взаємодії батьків і тренерів у навчально-тренувальному процесі юних футболістів. Основним інструментом збору інформації виступило анкетування, яке дозволило одержати структуровані відомості про поведінкові практики, ставлення до тренувального процесу, комунікацію між усіма учасниками та вплив різних факторів на розвиток дітей. Анкетування було розроблено з урахуванням сучасних психолого-педагогічних підходів і включало питання закритого типу з кількома варіантами відповідей, що забезпечило можливість подальшого статистичного аналізу.

Для батьків було створено анкету з 19^{ма} запитаннями, які охоплюють такі аспекти: демографічні дані дитини та досвід занять футболом, частота участі батьків у тренуваннях та змаганнях, форми підтримки дитини, комунікація з тренером, вплив на дисципліну та мотивацію, оцінка розвитку фізичних і морально-вольових якостей, позицію щодо фінансової та матеріальної допомоги команді (див. Дод. А). Анкета містить також питання щодо розбіжностей у сприйнятті тренерських рекомендацій та батьківських

порад, а також оцінки балансування впливу сім'ї і тренера на розвиток дитини. Зібрана інформація дозволяє оцінити їхній вплив на формування мотивації, дисципліни та поведінкових моделей юного футболіста.

Для тренерів було розроблено анкету з 15^{ма} запитаннями, спрямованими на виявлення їхнього досвіду взаємодії з батьками, оцінку участі батьків у процесі тренувань та змагань, частоти комунікації, впливу на мотивацію та дисципліну спортсменів (див. Дод. Б). Особливу увагу в анкеті приділено виявленню проблем, пов'язаних з наданням дітям рекомендацій батьками, що суперечать тренерським установкам, та оцінці впливу таких ситуацій на ефективність навчально-тренувального процесу. Застосування цієї анкети дозволяє зіставити позиції батьків і тренерів, виявити розбіжності у сприйнятті та оцінках, а також визначити оптимальні шляхи комунікації між усіма учасниками спортивного середовища.

Опитувально-діагностичний метод, реалізований через ці анкети, забезпечує можливість отримати кількісні та якісні дані щодо взаємодії всіх суб'єктів процесу. Такий підхід дозволяє не лише зафіксувати поточний стан взаємодії батьків і тренерів, а й виділити ключові чинники, які сприяють або перешкоджають гармонійному розвитку юних спортсменів. Отримані дані слугували підґрунтям для подальшого статистичного аналізу та порівняльної оцінки.

2.1.3 Методи математичної статистики

Методи математичної статистики у цьому дослідженні були використані з метою кількісного опрацювання, узагальнення та інтерпретації результатів анкетування батьків і тренерів юних футболістів. Застосування статистичних методів дозволило перейти від описового рівня аналізу до обґрунтованих узагальнень, підвищити надійність висновків і забезпечити наукову достовірність отриманих результатів. У сучасних спортивно-педагогічних та психологічних дослідженнях математична статистика розглядається як

необхідний інструмент аналізу емпіричних даних, що дає змогу об'єктивно оцінювати ефективність педагогічних впливів.

У межах дослідження застосовувалися методи описової статистики, які дали змогу схарактеризувати вибірку респондентів та загальні тенденції відповідей за окремими показниками. Зокрема, визначалися середні значення, відсоткові співвідношення, що дозволило наочно представити ступінь участі батьків у тренувальному процесі, частоту комунікації з тренерами, оцінку впливу сім'ї на дисципліну, мотивацію та психофізичний розвиток дітей.

Для зіставлення відповідей батьків і тренерів щодо однакових або змістовно близьких питань використовувалися методи порівняльного аналізу. Вони дали змогу виявити подібності та розбіжності у сприйнятті ролі сім'ї й тренера, оцінці рівня комунікації, допустимості впливу батьків на тренерські рішення та наслідків такої взаємодії для навчально-тренувального процесу. Порівняльний статистичний аналіз у педагогічних дослідженнях дозволив виявити приховані суперечності між суб'єктами навчально-тренувального процесу.

Використання методів математичної статистики забезпечило об'єктивність аналізу емпіричних даних, дало змогу виявити кількісні закономірності взаємодії батьків і тренерів та стало підґрунтям для формулювання науково обґрунтованих висновків.

2.2 Організація дослідження

Організація дослідження взаємодії батьків та тренерів у навчально-тренувальному процесі юних футболістів будувалася відповідно до логіки наукового пошуку, мети та завдань роботи. Вона передбачала поетапне, системне та послідовне виконання всіх дослідницьких процедур. Такий підхід забезпечив цілісність дослідження, можливість комплексного аналізу проблеми та підвищив достовірність отриманих результатів. Особлива увага приділялася дотриманню принципів науковості, об'єктивності, добровільності участі респондентів та етичності збору інформації.

Дослідження проводилося упродовж місяця на базі дитячо-юнацьких спортивних шкіл та футбольних клубів, у яких здійснюється навчально-тренувальна підготовка юних футболістів. У дослідженні брали участь батьки дітей віком від 10 до 15 років, а також їх тренери. Загальна вибірка дослідження становила 24 батьків юних футболістів та 10 тренерів, які мають різний тренерський стаж та працюють з командами різних вікових категорій. Такий склад вибірки дозволив отримати репрезентативні дані та врахувати специфіку взаємодії.

Організаційно дослідження містило кілька взаємопов'язаних етапів. Перший етап мав підготовчо-теоретичний характер і був спрямований на осмислення проблеми взаємодії батьків і тренерів у навчально-тренувальному процесі юних футболістів. На цьому етапі здійснювався аналіз науково-методичної літератури, нормативних документів у сфері дитячо-юнацького спорту. Результати теоретичного аналізу стали основою для формулювання гіпотези дослідження, визначення ключових показників взаємодії та розробки інструментарію збору емпіричних даних.

Другий етап дослідження був емпіричним і передбачав безпосередній збір первинної інформації шляхом анкетування батьків і тренерів юних футболістів. Анкетування батьків здійснювалося з метою з'ясування рівня їхньої залученості до навчально-тренувального процесу, форм підтримки дитини, особливостей комунікації з тренером, ставлення до дисципліни, мотивації та спортивних результатів (див. Дод. А).

Анкетування тренерів було спрямоване на виявлення їхнього професійного бачення ролі батьків у системі підготовки юних футболістів, оцінку частоти та якості взаємодії з сім'ями спортсменів, аналіз впливу батьківської участі на дисципліну, мотивацію та організованість команди (див. Дод. Б). Також досліджувалися проблемні аспекти взаємодії, зокрема ситуації, пов'язані з наданням батьками ігрових рекомендацій, що суперечать тренерським установкам, та можливі наслідки таких дій для навчально-тренувального процесу. Анкетування проводилося в анонімній формі, що

сприяло підвищенню ширості відповідей та мінімізувало вплив соціально бажаних відповідей.

Третій етап дослідження передбачав систематизацію, кодування та математико-статистичне опрацювання отриманих емпіричних даних. Результати анкетування були згруповані за змістовими блоками, що дозволило здійснити порівняльний аналіз відповідей батьків і тренерів щодо аналогічних або близьких за змістом питань. На цьому етапі визначалися загальні тенденції взаємодії, рівень узгодженості позицій суб'єктів навчально-тренувального процесу, а також виявлялися найбільш типові проблеми та суперечності у співпраці між батьками і тренерами.

Заключний етап дослідження був спрямований на інтерпретацію отриманих результатів, їх узагальнення та формулювання висновків. Результати емпіричного аналізу зіставлялися з теоретичними положеннями, представленими у наукових джерелах, що дало змогу виявити специфічні особливості взаємодії батьків і тренерів у сучасних умовах дитячо-юнацького футболу.

Спланована та поетапно реалізована організація дослідження дала змогу всебічно проаналізувати особливості взаємодії батьків і тренерів у навчально-тренувальному процесі юних футболістів. Поєднання теоретичного аналізу з емпіричними методами збору інформації забезпечило системний підхід до вивчення досліджуваної проблеми та дозволило врахувати наукові уявлення про модель «тренер – спортсмен – батьки». Комплексне застосування анкетування батьків і тренерів сприяло отриманню різнобічної інформації, що відображає позиції всіх основних суб'єктів навчально-тренувального процесу.

РОЗДІЛ 3. ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМОДІЇ БАТЬКІВ І ТРЕНЕРІВ У НАВЧАЛЬНО-ТРЕНУВАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

3.1 Результати та аналіз анкетування батьків і тренерів щодо участі у тренуваннях та впливу на розвиток дітей

Анкетування батьків юних футболістів дозволило проаналізувати реальний стан залученості сім'ї до навчально-тренувального процесу, особливості взаємодії з тренером та суб'єктивне бачення батьками впливу занять футболом на всебічний розвиток дитини. Отримані результати є важливими для розуміння соціально-педагогічного середовища, у якому формується особистість юного спортсмена.

Аналіз відповідей на перше запитання анкети щодо віку дітей показав, що найбільшу частку серед юних футболістів становлять діти віком 9–10 років – 40% опитаних батьків, що свідчить про активне залучення учнів молодшого шкільного віку до занять футболом на початковому етапі спортивної підготовки. Досить значною є також група дітей віком 11–12 років – 30%, які вже мають певний досвід тренувань та поступово переходять до більш систематичних і змістовних занять. Водночас 20% респондентів зазначили, що їхні діти мають до 8 років, що свідчить про ранній початок залучення до спортивної діяльності та формування інтересу до футболу ще у молодшому віці. Найменшу частку становлять підлітки віком 13–14 років – 10%, що може пояснюватися переходом частини дітей до інших видів спорту або зміною інтересів у підлітковому віці. Отримані результати свідчать, що основну частину вихованців футбольних секцій становлять діти молодшого та середнього шкільного віку, для яких заняття футболом відіграють важливу роль у фізичному розвитку, формуванні командної взаємодії та розвитку дисципліни.

Наприклад, аналіз тривалості занять футболом (табл. 3.1) показав, що половина дітей має спортивний стаж 3–4 роки, а ще 25 % займаються футболом понад 4 роки. Загалом це свідчить про відносну стабільність занять

і дозволяє говорити про сформовану систему взаємодії між сім'єю, дитиною та тренером. За таких умов вплив батьків на ставлення дитини до тренувального процесу стає не ситуативним, а системним.

Таблиця 3.1

Спортивний стаж юних футболістів

Тривалість занять	Кількість	%
1–2 роки	6	25,0
3–4 роки	12	50,0
Понад 4 роки	6	25,0
Разом	24	100

Також результати анкетування свідчать, що більшість батьків демонструють активну позицію щодо участі у спортивному житті своїх дітей. Відповідно до рис. 3.1, понад половина респондентів регулярно відвідує тренування або змагання, ще третина робить це періодично. Така тенденція вказує на високий рівень зацікавленості батьків у результатах та процесі спортивної підготовки.

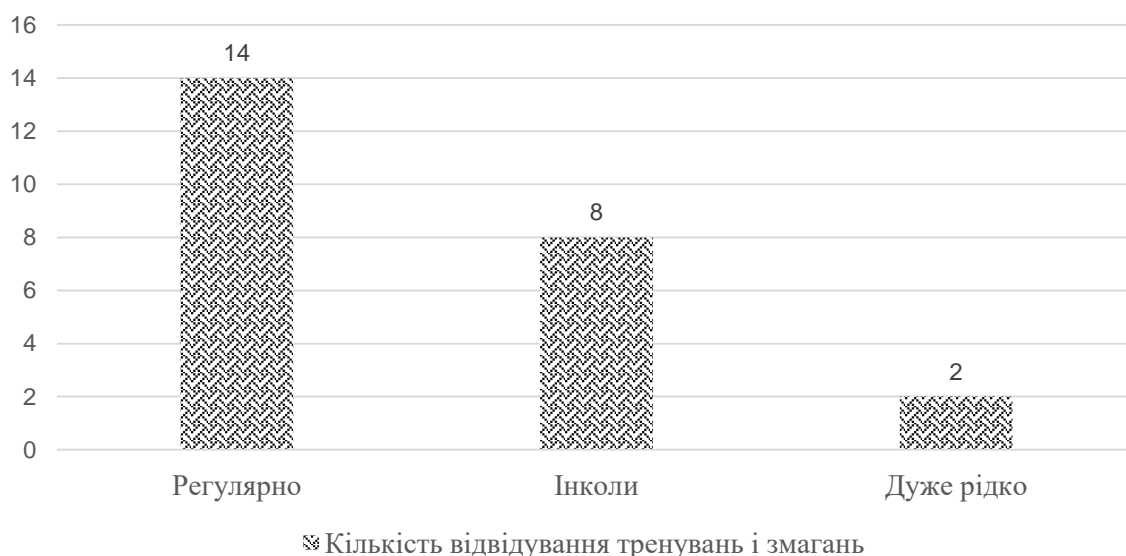

Рис. 3.1 Кількість відвідування тренувань і змагань

Водночас важливим є не лише факт присутності батьків, а й характер їхньої участі. Як показано в таблиці 3.2, домінуючою формою участі є емоційна підтримка дитини. Значна частка батьків також надає організаційну

допомогу, що є необхідною умовою регулярного відвідування тренувань і змагань.

Таблиця 3.2

Форми участі батьків у навчально-тренувальному процесі

Форма участі	Кількість	%
Емоційна підтримка	12	50,0
Організаційна допомога	8	33,3
Контроль дисципліни та результатів	2	8,3
Мінімальне втручання	2	8,4

Натомість контроль результатів і дисципліни як основну форму участі обрала незначна кількість респондентів. Це можна оцінити позитивно, оскільки надмірний контроль з боку батьків часто призводить до зростання тривожності дітей і зниження внутрішньої мотивації.

Важливим показником участі батьків у спортивному розвитку дітей є регулярність обговорення тренувального процесу та змагальної діяльності. Аналіз відповідей на запитання щодо обговорення з дитиною її тренувань і виступів показав, що 55% батьків постійно спілкуються з дітьми про їхній спортивний досвід, цікавляться успіхами та труднощами під час занять футболом. 30% респондентів зазначили, що роблять це інколи, підтримуючи періодичний інтерес до тренувального процесу. Водночас 10% батьків рідко обговорюють із дітьми їхні тренування, а 5% опитаних взагалі не обговорюють спортивну діяльність дитини.

Особливо показовими є результати щодо реакції батьків на спортивні невдачі дитини (табл. 3.3). Переважання підтримки та спільного аналізу помилок свідчить про орієнтацію батьків на педагогічно доцільну модель поведінки. Такий підхід сприяє формуванню в дітей стресостійкості, адекватної самооцінки та здатності конструктивно сприймати поразки як елемент навчання, а не як особисту невдачу.

Таблиця 3.3

Реакція батьків на спортивні невдачі дитини

Варіант відповіді	Кількість	%
Підтримую та заохочую	14	58,3
Аналізую разом з дитиною	6	25,0
Критикую	2	8,3
Не звертаю уваги	2	8,4

Варто наголосити на тому, що більшість респондентів вважає, що їхня участь суттєво або частково впливає на дисципліну дитини. Це підтверджує тезу про те, що сім'я відіграє важливу роль у формуванні відповідального ставлення до тренувального процесу, дотримання режиму та виконання вимог тренера. При цьому варто підкреслити, що ефективний вплив досягається не шляхом тиску, а через підтримку, заохочення та особистий приклад.

На думку батьків, основними чинниками мотивації дітей до занять футболом є власний інтерес дитини, вплив тренера та підтримка сім'ї. Такий розподіл відповідей свідчить про комплексний характер мотивації, у якій поєднуються внутрішні та зовнішні стимули. Водночас роль батьків у підтримці мотивації залишається значущою, особливо на етапах дитячо-юнацької підготовки.

Аналіз відповідей на запитання про вплив участі батьків на дисципліну дитини показав, що половина респондентів (50%, або 12 осіб) вважають цей вплив значним, ще 33,3% (8 осіб) оцінюють його як частковий. Водночас лише 12,5% (3 особи) зазначили, що вплив є незначним, і лише 4,2% (1 особа) вважають, що він відсутній. Загалом це свідчить про домінуюче усвідомлення батьками власної відповідальності за формування дисциплінованості дитини, що є важливим фактором у її загальному розвитку.

Оцінка впливу занять футболом на фізичний розвиток дитини виявилася однозначно позитивною: 58,3% опитаних (14 осіб) визначили його як дуже позитивний, а ще 33,3% (8 осіб) – як позитивний. Лише незначна частина респондентів (8,4%, або 2 особи) оцінила цей вплив як нейтральний, тоді як негативних оцінок не було зафіксовано взагалі. Подібна тенденція

простежується і щодо впливу футболу на розвиток морально-вольових якостей: 54,2% (13 осіб) оцінили його як дуже позитивний, 37,5% (9 осіб) – як позитивний, і лише 8,3% (2 особи) вказали на нейтральний характер.

Аналіз рівня комунікації між батьками і тренером показав, що лише 29,2% (7 осіб) регулярно обговорюють результати тренувального процесу, тоді як найбільша частка – 41,7% (10 осіб) – робить це лише інколи. Ще 20,8% (5 осіб) звертаються до таких обговорень дуже рідко, а 8,3% (2 особи) взагалі не комунікують із тренером з цих питань. Попри це, абсолютна більшість батьків визнає необхідність регулярної взаємодії: 62,5% (15 осіб) однозначно підтримують її, а 29,2% (7 осіб) схиляються до такої думки. Лише поодинокі відповіді (по 4,2%) засвідчують скептичне ставлення.

Питання допустимості впливу батьків на рішення тренера щодо складу команди викликало більш неоднозначні оцінки. Найбільша частка респондентів – 41,7% (10 осіб) – вважає таке втручання недопустимим, тоді як 25% (6 осіб) допускають частковий вплив, а 16,7% (4 особи) підтримують його повністю. Ще 16,6% (4 особи) не змогли визначитися з відповіддю.

Ставлення до фінансової або матеріальної допомоги команді також характеризується переважно позитивною або нейтральною оцінкою. Найбільше батьків (45,8%, або 11 осіб) розглядають її як добровільну підтримку без впливу на тренера, тоді як 33,3% (8 осіб) сприймають її як засіб покращення умов підготовки. Разом із тим 12,5% (3 особи) вбачають у такій допомозі форму непрямого тиску, а 8,4% (2 особи) ставляться до неї негативно. Отже, хоча переважає конструктивне сприйняття фінансової участі, існує і критичне бачення її можливих наслідків.

Аналіз відповідей щодо втручання батьків у ігрову діяльність дитини показує, що 25% (6 осіб) часто обговорюють із дітьми ігрові дії, які можуть відрізнитися від вимог тренера, а 41,7% (10 осіб) роблять це інколи. Водночас 20,8% (5 осіб) зазначили, що роблять це рідко, і 12,5% (3 особи) взагалі не втручаються у такі обговорення. Загалом це свідчить про досить високий

рівень залученості батьків у спортивний процес, який іноді може виходити за межі рекомендацій тренера.

Подібна тенденція спостерігається і у відповідях на запитання щодо наполягання на власних рекомендаціях: лише 12,5% (3 особи) завжди наполягають на своєму, 29,2% (7 осіб) роблять це інколи, тоді як 25% (6 осіб) не втручаються, а 33,3% (8 осіб) повністю довіряють тренеру.

Оцінка узгодженості виховних підходів показала, що лише 37,5% (9 осіб) вважають, що існує спільний підхід між батьками і тренером, тоді як найбільша частка (41,7% (10 осіб)) визначає його як частковий. Водночас 12,5% (3 особи) заперечують наявність такої узгодженості, а 8,3% (2 особи) не змогли відповісти.

Загальна оцінка балансу впливу сім'ї та тренера на розвиток дитини демонструє, що 41,7% (10 осіб) вважають його збалансованим. Разом із тим 25% (6 осіб) відзначають переважання впливу сім'ї, 20,8% (5 осіб) – тренера, а 12,5% (3 особи) вважають, що баланс відсутній. Отже, попри переважно позитивне сприйняття співвідношення впливів, існує певна нерівномірність, яка може впливати на ефективність розвитку дитини.

Результати анкетування батьків юних футболістів засвідчують достатньо високий рівень їхньої залученості до навчально-тренувального процесу та загалом позитивне ставлення до ролі тренера. Батьки переважно орієнтовані на підтримувальну модель участі, визнають значущість футболу для всебічного розвитку дитини та усвідомлюють необхідність партнерської взаємодії з тренером. Водночас виявлені окремі суперечності та потенційні ризики, пов'язані з неузгодженістю рекомендацій батьків і тренера, що зумовлює потребу в чіткому визначенні ролей у системі «батьки – тренер – юний футболіст».

Анкета для тренерів юних футболістів містила 15 запитань, спрямованих на комплексне вивчення особливостей взаємодії тренерів і батьків у навчально-тренувальному процесі. Зміст анкетування дозволив з'ясувати частоту та основні форми комунікації між тренерами й батьками, оцінити

рівень участі сім'ї у спортивній підготовці дітей, а також визначити вплив сімейного середовища на мотивацію, дисципліну та загальний спортивний розвиток юних футболістів. Отримані результати дали змогу проаналізувати як позитивні аспекти співпраці, так і проблемні моменти, що виникають у практиці дитячо-юнацького футболу.

У дослідженні взяли участь тренери з різним тренерським стажем, що забезпечило репрезентативність вибірки та дозволило отримати більш об'єктивне уявлення про досліджувану проблему. Аналіз даних щодо тренерського стажу показав, що переважна більшість опитаних має значний професійний досвід (рис. 3.2).

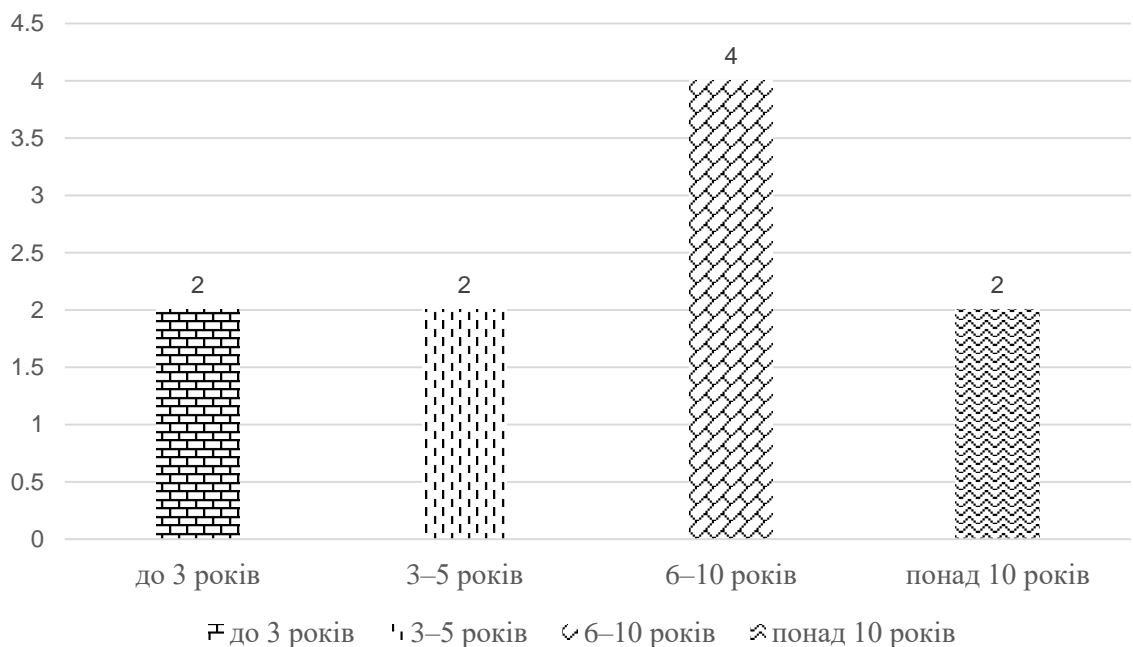

Рис. 3.2 Розподіл тренерів за тренерським стажем

Більшість тренерів мають стаж понад 6 років, що підтверджує їхню обізнаність зі специфікою навчально-тренувального процесу та особливостями взаємодії з батьками юних спортсменів. Наявність тренерів із невеликим стажем дозволяє простежити сучасні тенденції в організації тренувального процесу та комунікації з родинами.

Аналіз вікових груп спортсменів, з якими працюють тренери, засвідчив, що найбільша частка респондентів здійснює підготовку дітей віком 9–12 років.

Цей віковий період є ключовим у становленні юного футболіста: формуються базові техніко-тактичні навички, закладаються основи дисципліни та активно розвивається внутрішня мотивація. У цьому віці роль батьків є особливо значущою.

Результати анкетування показали, що більшість тренерів активно підтримують контакт з батьками (табл. 3.4). Це підкреслює усвідомлення тренерами важливості регулярної комунікації як необхідної умови ефективного навчально-тренувального процесу.

Таблиця 3.4

Частота взаємодії тренерів з батьками

Варіант відповіді	Кількість (осіб)	Відсоток (%)
регулярно	4	40
періодично	4	40
рідко	2	20
майже не взаємодію	0	0

Аналіз даних показав, що 80% тренерів підтримують регулярну або періодичну взаємодію з батьками, що забезпечує своєчасне інформування про стан підготовки дітей, організаційні моменти та можливість координувати виховні впливи в поза тренувальний час. Невелика частка тренерів (20%) рідко взаємодіє з батьками, що може свідчити про орієнтацію на більш автономну модель роботи або наявність труднощів у комунікації.

Аналіз форм взаємодії показав, що найпоширенішими є особисті бесіди та спілкування через телефон або месенджери (табл. 3.5).

Таблиця 3.5

Форми взаємодії тренерів з батьками

Форма взаємодії	Кількість (осіб)	Відсоток (%)
особисті бесіди	4	40
батьківські збори	2	20
телефонний зв'язок / месенджери	4	40
письмові повідомлення	0	0

Особисті бесіди дозволяють детально обговорювати питання розвитку конкретної дитини, тоді як месенджери забезпечують швидку передачу

інформації про зміни у розкладі, організаційні моменти та поточні результати. Батьківські збори залишаються важливою формою колективної взаємодії для формування єдиних вимог і підходів до виховання дітей, хоча використовуються рідше. Письмові повідомлення в практиці респондентів не застосовувалися.

Результати опитування тренерів щодо оцінки рівня участі батьків у навчально-тренувальному процесі спортсменів свідчать про загалом позитивне, але диференційоване сприйняття цього явища. 30% респондентів (3 тренери) оцінили рівень участі батьків як високий, що вказує на їхню активну залученість у спортивну діяльність дітей. Більшість опитаних (50% (5 тренерів)) визначили рівень участі як достатній, що свідчить про наявність стабільної, але поміркованої взаємодії батьків із тренувальним процесом без надмірного втручання. Водночас 20% (2 тренери) оцінили участь батьків як середню, що може вказувати на недостатню активність окремих батьків або нерегулярний характер їхньої взаємодії з тренером і спортивною діяльністю дитини.

Також тренери оцінюють вплив батьків на мотивацію та дисципліну дітей як переважно позитивний або частково позитивний, що підкреслює значущість сімейної підтримки у спортивному розвитку (див. рис. 3.3).

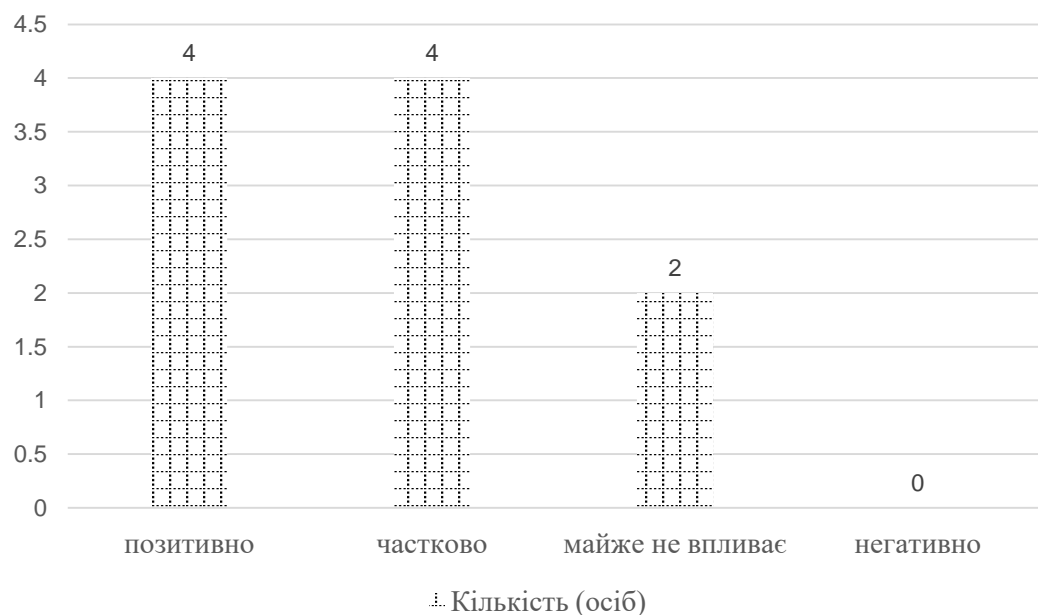

Рис. 3.3 Вплив участі батьків на мотивацію юних футболістів

Результати опитування тренерів щодо впливу участі батьків на дисципліну спортсменів свідчать про переважно позитивне сприйняття цієї взаємодії. Зокрема, 40% респондентів (4 тренери) зазначили, що участь батьків суттєво підвищує рівень дисципліни дітей, оскільки сприяє формуванню відповідальності, організованості та дотриманню встановлених правил. Ще 30% (3 тренери) вважають, що вплив є частковим, тобто залежить від індивідуальних особливостей сім'ї та характеру взаємодії батьків із дитиною. Водночас 20% (2 тренери) переконані, що участь батьків майже не впливає на дисципліну спортсменів, а 10% (1 тренер) відзначили, що надмірне втручання батьків може навіть ускладнювати дисципліну, створюючи суперечності між вимогами тренера та очікуваннями сім'ї.

Аналіз відповідей на запитання щодо комунікації між батьками та тренером показав, що лише 30% (3 тренери) відзначають регулярне обговорення результатів навчально-тренувального та змагального процесу. Найбільша частка респондентів (40% (4 тренери)) вказує на епізодичний характер такої взаємодії, тобто батьки звертаються до тренера лише інколи. Ще 20% (2 тренери) зазначили, що подібні обговорення відбуваються дуже рідко, а 10% (1 тренер) констатують повну відсутність комунікації з цього приводу.

Щодо необхідності регулярної комунікації між тренером і батьками, позиція тренерів є майже однотайною. Абсолютна більшість опитаних (60% (6 тренерів)) однозначно вважають її необхідною, ще 30% (3 тренери) схиляються до такої думки, обравши варіант «скоріше так». Лише 10% (1 тренер) висловили сумнів, обравши відповідь «скоріше ні», і жоден із респондентів не заперечив важливість комунікації повністю.

Як показують дані, 80% тренерів визнають, що активна та зважена участь батьків сприяє формуванню дисципліни, відповідального ставлення до тренувального процесу та дотриманню тренерських вимог. У жодному випадку серед респондентів не зафіксовано негативного впливу участі батьків.

Водночас анкета дозволила виявити й проблемні моменти. Значна частина тренерів повідомила про періодичні спроби впливу батьків на тренерські рішення, хоча повністю уникнути таких ситуацій не вдається (табл. 3.6).

Таблиця 3.6

Спроби впливу батьків на тренерські рішення

Варіант відповіді	Кількість (осіб)	Відсоток (%)
досить часто	0	0
інколи	4	40
дуже рідко	4	40
не трапляються	2	20

Крім того, тренери зазначають, що інколи батьки дають дітям рекомендації, які суперечать тренерським установкам, що може ускладнювати навчально-тренувальний процес та знижувати ефективність тренувань. Це підкреслює необхідність чітких правил взаємодії та формування спільного підходу тренера та батьків.

Загалом більшість тренерів (80%) вважає, що регулярна та конструктивна комунікація між тренером і батьками є необхідною умовою успішного навчально-тренувального процесу. Щодо балансу впливу сім'ї та тренера на спортивний розвиток дітей, переважна більшість оцінює його як відносно збалансований, що свідчить про можливість ефективної співпраці за умови чіткого розмежування ролей та взаємної поваги.

Результати опитування тренерів ($n = 10$) щодо їхнього ставлення до фінансової або матеріальної допомоги команді з боку батьків свідчать про переважно конструктивне сприйняття цього явища. Наприклад, 40% респондентів (4 тренери) розглядають таку допомогу як добровільну підтримку, яка не повинна впливати на прийняття тренерських рішень, підкреслюючи важливість збереження професійної автономії. Ще 30% (3 тренери) оцінюють її як необхідний ресурс для покращення умов підготовки спортсменів, зокрема забезпечення інвентарем, організації поїздок чи участі у змаганнях. Водночас 20% (2 тренери) вбачають у фінансовій допомозі

потенційний інструмент тиску з боку батьків, що може негативно впливати на об'єктивність тренерських рішень. Лише 10% (1 тренер) висловили негативне ставлення до такої практики загалом

Аналіз відповідей на запитання щодо втручання батьків у ігрову діяльність дітей показав, що ця проблема є досить поширеною. Зокрема, 30% тренерів (3 особи) зазначили, що часто стикаються з ситуаціями, коли батьки дають дітям рекомендації, які суперечать тренерським установкам. Найбільша частка респондентів (40% (4 тренери)) вказує, що такі випадки трапляються інколи, ще 20% (2 тренери) – рідко, і лише 10% (1 тренер) не стикається з подібними ситуаціями. Отже, можна стверджувати, що втручання батьків у тактичні та ігрові аспекти підготовки є досить розповсюдженим явищем, що потребує уваги з боку тренерів.

Щодо впливу такої поведінки на навчально-тренувальний процес, думки тренерів свідчать про її переважно негативні наслідки. Так, 30% (3 тренери) вважають, що вона суттєво ускладнює процес підготовки спортсменів, оскільки створює суперечності між вимогами тренера та порадами батьків. Ще 40% (4 тренери) зазначають, що вплив є частковим, тобто не завжди критичним, але все ж може порушувати цілісність тренувального процесу. Водночас 20% (2 тренери) вважають, що така поведінка майже не впливає, і лише 10% (1 тренер) переконані, що вона взагалі не створює перешкод.

Оцінка наявності спільного підходу тренерів і батьків до виховання та мотивації спортсменів показала, що лише 20% респондентів (2 тренери) вважають, що такий підхід існує постійно. Найбільша частка – 50% (5 тренерів) – зазначає, що узгодженість досягається лише інколи, що свідчить про епізодичний характер взаємодії. Ще 20% (2 тренери) вказують, що подібна співпраця є дуже рідкісною, а 10% (1 тренер) заперечують її наявність.

Загальна оцінка балансу впливу сім'ї та тренера на спортивний розвиток юного футболіста демонструє відносну рівновагу, однак із певними відхиленнями. 40% тренерів (4 особи) вважають цей баланс збалансованим, що свідчить про гармонійне поєднання виховного впливу сім'ї та

професійного керівництва тренера. Водночас 30% (3 тренери) зазначають, що переважає вплив сім'ї, а 20% (2 тренери), що домінує вплив тренера. Ще 10% (1 тренер) вважають, що баланс відсутній взагалі.

Порівняльний статистичний аналіз відповідей батьків і тренерів показав загальну узгодженість у розумінні позитивної ролі сім'ї у спортивному розвитку юних футболістів. Водночас виявлено відмінності у сприйнятті інтенсивності впливу батьків та меж їхньої участі у навчально-тренувальному процесі. Саме ці статистично зафіксовані розбіжності підтверджують необхідність чіткого регламентування взаємодії між тренером і батьками та формування єдиного педагогічного підходу.

3.2 Сучасні підходи до підвищення ефективності співпраці батьків та тренерів у підготовці юних футболістів

Сучасні підходи до підвищення ефективності співпраці батьків і тренерів у підготовці юних футболістів ґрунтуються на розумінні того, що розвиток дитини в спортивній сфері потребує комплексного та системного підходу. В умовах сучасного дитячо-юнацького футболу роль сім'ї стає особливо значущою, оскільки саме батьки створюють базове емоційне середовище, забезпечують підтримку та формують ціннісні орієнтири дитини [3]. Ефективна співпраця між тренером і батьками передбачає взаємне розуміння цілей, методів та очікувань, що забезпечує послідовність виховного та навчального впливу.

Одним із ключових аспектів сучасних підходів є встановлення чітких правил комунікації. Тренери рекомендують створювати прозору систему взаємодії, де визначено, як і коли батьки можуть отримувати інформацію про тренувальний процес, змагання та результати дітей. Загалом це можуть бути регулярні батьківські збори, індивідуальні зустрічі або електронні канали зв'язку, такі як месенджери чи спеціальні платформи для моніторингу прогресу. Важливо, щоб комунікація була не тільки інформаційною, а й підтримувальною. Батьки мають отримувати рекомендації щодо того, як

мотивувати дитину, допомагати їй справлятися з невдачами та зберігати позитивне ставлення до занять спортом [12].

Сучасні підходи також містять підготовку самих батьків до участі в спортивному житті дітей. Загалом це передбачає проведення семінарів, тренінгів або консультацій, де батьки дізнаються про психологічні особливості розвитку дітей, методи формування мотивації та самостійності. Така освітня складова допомагає уникати надмірного контролю або тиску, які можуть негативно впливати на дитину.

Ще одним сучасним підходом є інтеграція індивідуального та колективного підходу до розвитку дитини. Тренери все частіше орієнтуються на персоналізовані плани підготовки, які враховують фізичні, психологічні та соціальні особливості кожного спортсмена. У цьому контексті роль батьків полягає у підтримці індивідуальних потреб дитини, спостереженні за її прогресом і забезпеченні необхідних ресурсів для тренувань. Спільна робота дозволяє досягти більш високих результатів, оскільки дитина отримує послідовні сигнали як від тренера, так і від батьків [25].

Сучасні практики також акцентують увагу на важливості психологічної підтримки та емоційного благополуччя дитини. Загалом це охоплює навчання батьків ефективним методам похвали, розвитку впевненості у власних силах та конструктивного сприйняття помилок. Тренери рекомендують уникати порівняння дітей між собою та критику за невдачі, надаючи пріоритет розвитку внутрішньої мотивації та самостійності. Такий підхід допомагає формувати стресостійкість, самоконтроль та здатність до саморегуляції.

Не менш важливим аспектом є регулярний зворотний зв'язок. Сучасні методики передбачають, що тренери та батьки постійно оцінюють прогрес дитини, обговорюють труднощі та досягнення [7]. Такий підхід дозволяє виявляти потенційні проблеми на ранньому етапі та запобігати їх негативним наслідкам для розвитку дитини.

Сучасні підходи до підвищення ефективності співпраці батьків і тренерів базуються на принципах партнерства, відкритої комунікації,

індивідуалізації навчально-тренувального процесу, підготовки батьків та психологічної підтримки дітей. Вони спрямовані на створення єдиної системи виховного та навчального впливу, де інтереси дитини, її розвиток та безпека стають центральними.

ПРАКТИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

На основі проведеного дослідження та аналізу наукових джерел сформульовано комплекс практичних рекомендацій, спрямованих на підвищення ефективності взаємодії між батьками та тренерами у навчально-тренувальному процесі юних футболістів. Основним принципом таких рекомендацій є створення партнерської моделі співпраці, де всі дії і рішення узгоджуються задля забезпечення всебічного розвитку дитини.

Першим кроком для підвищення ефективності співпраці є встановлення чітких правил і каналів комунікації. Рекомендується розробити прозору систему обміну інформацією між тренером та батьками, яка містить регулярні батьківські збори, індивідуальні консультації та використання електронних платформ. Особливу увагу слід приділити формату комунікації, який заохочує діалог, дозволяє обговорювати труднощі та досягнення дитини.

Важливим елементом є підготовка батьків до активної та зваженої участі у спортивному житті дітей. Такі заходи допомагають батькам уникати надмірного контролю, критики чи тиску, які можуть знизити внутрішню мотивацію дитини.

Ще одним важливим напрямком є індивідуалізація підготовки юних футболістів. Рекомендовано створювати персоналізовані плани розвитку, що враховують фізичні, психологічні та соціальні особливості кожної дитини. У цьому процесі батьки виконують підтримувальну функцію: допомагають організувати тренування, спостерігають за прогресом та створюють умови для реалізації індивідуальних завдань. Сумісні дії тренера та батьків забезпечують послідовність виховного та навчального впливу.

Особливу увагу слід приділяти психологічній підтримці та розвитку емоційної стійкості юних футболістів. Практичні рекомендації включають навчання батьків методам похвали, конструктивного аналізу помилок та розвитку внутрішньої мотивації дитини. Необхідно уникати порівнянь дітей між собою, надмірної критики та створення тиску на результат. Замість цього

слід заохочувати прагнення до самовдосконалення, формування позитивного ставлення до тренувального процесу та здатності конструктивно сприймати невдачі. Такий підхід допомагає розвивати стресостійкість, самоконтроль та навички саморегуляції.

Регулярний зворотний зв'язок між тренером, батьками та дитиною є невіддільною складовою ефективної співпраці. Рекомендується проводити систематичне оцінювання прогресу, обговорювати досягнення та труднощі, а також за потреби коригувати індивідуальні плани розвитку. Така практика дозволяє оперативно виявляти проблеми, запобігати їх негативним наслідкам та підтримувати стабільну мотивацію дітей.

Окремо слід наголосити на важливості чіткої регламентації ролей у системі «батьки – тренер – юний футболіст». Визначення меж участі батьків у тренувальному процесі, допустимості їх впливу на прийняття тренерських рішень та оптимальної частоти взаємодії дозволяє забезпечити професійну автономію тренера та підтримати авторитет спортивної підготовки. У разі дотримання цих принципів партнерська взаємодія сприяє ефективному розвитку дитини, формує у неї навички командної роботи, самодисципліни та відповідальності за власні результати.

Практичні рекомендації передбачають комплексний підхід до співпраці батьків і тренерів, що містить: створення системи відкритої та підтримувальної комунікації; підготовку батьків до участі у спортивному житті дітей; індивідуалізацію навчально-тренувального процесу; психологічну підтримку та розвиток емоційної стійкості дітей; регулярний зворотний зв'язок та чітке визначення ролей і меж участі батьків. Реалізація цих рекомендацій дозволяє створити безпечне, передбачуване та сприятливе середовище для тренувань.

ВИСНОВКИ

1. Аналіз наукових досліджень свідчить, що батьки відіграють ключову роль у формуванні мотивації та дисципліни юних футболістів. Їхня підтримка, емоційне підкріплення, повага до автономії дитини та стиль виховання безпосередньо впливають на рівень внутрішньої мотивації, здатність до самоконтролю та дотримання правил тренувань. Помірна, збалансована участь батьків допомагає юному спортсмену розвивати відповідальність, наполегливість та трудову етику. Саме сімейне середовище, з урахуванням психологічних і соціальних чинників, створює основу для довготривалого залучення дитини до футболу та її успішного розвитку як спортсмена.

2. Досліджено, що ефективна співпраця дорослих є ключовим фактором формування не лише технічних і фізичних навичок, а й внутрішньої мотивації, дисципліни, емоційної стійкості та соціальних компетентностей дитини. Відкритий діалог, спільне планування, педагогічна підтримка та емоційне заохочення створюють передбачуване і безпечне середовище, яке стимулює відповідальність та залученість у спорт. Така системна взаємодія формує гармонійний розвиток юного спортсмена, забезпечує ефективну адаптацію до тренувального процесу і закладає основу для успішного спортивного зростання.

3. З'ясовано, що комплексне застосування теоретичних, емпіричних і статистичних методів дослідження забезпечило цілісний, системний та науково обґрунтований підхід до вивчення проблеми взаємодії батьків і тренерів у навчально-тренувальному процесі юних футболістів. Аналіз науково-методичної літератури дозволив визначити ключові концептуальні підходи, актуальні проблеми та напрями наукових дискусій. Опитувально-діагностичний метод сприяв отриманню репрезентативних емпіричних даних про реальні практики взаємодії всіх суб'єктів спортивної підготовки. Використання методів математичної статистики забезпечило об'єктивну

кількісну обробку результатів, виявлення закономірностей і підвищення достовірності висновків.

4. Охарактеризовано, що організація дослідження забезпечила логічно вибудований, послідовний і науково обґрунтований підхід до вивчення взаємодії батьків і тренерів у навчально-тренувальному процесі юних футболістів. Поєднання теоретичного аналізу з емпіричним дослідженням, чітке структурування етапів роботи та залучення основних суб'єктів спортивної підготовки дозволили комплексно визначити особливості їхньої співпраці та виявити наявні тенденції. Отримані в ході дослідження дані створили надійне підґрунтя для об'єктивної оцінки ролі сім'ї та тренера у розвитку юних футболістів.

5. Аналіз анкетування батьків і тренерів показав, що сім'я відіграє важливу роль у формуванні мотивації, дисципліни та розвитку юних футболістів. Ефективність взаємодії залежить від регулярності та конструктивності комунікації між батьками і тренером. Загалом батьки і тренери оцінюють позитивний вплив сім'ї, але є розбіжності щодо частоти контактів і допустимості втручання батьків у тренерські рішення. Партнерська модель співпраці допомагає забезпечити всебічний розвиток дитини та ефективність тренувального процесу.

6. Сформовано практичні рекомендації щодо ефективної співпраці батьків і тренерів, що є ключовою умовою всебічного розвитку юного футболіста. Взаєморозуміння, чітка комунікація, підтримка індивідуальних потреб дитини та регулярний зворотний зв'язок дозволяють поєднати виховний і навчальний вплив, підвищують мотивацію, дисципліну та психологічну стійкість дітей. Завдяки партнерській взаємодії формується безпечне та сприятливе середовище для тренувань, де дитина отримує послідовні сигнали від батьків і тренера, що забезпечує зростання спортивних результатів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Атаманюк С. Теорія і практика підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту до використання інноваційних видів рухової активності у професійній діяльності. *Освіта. Інноватика. Практика*, 2021. № 9(2). С. 6–14.
2. Байрачний О., Левчук О. Феномен лідерства в спортивних командах : значення та особливості формування. *Sport Science Spectrum*. 2024. Т. 2, № 2. С. 41–46.
3. Байрачний О. Психолого-педагогічні аспекти комунікаційних процесів у системі «тренер – юний спортсмен – батьки» (на прикладі футболу). *Фізична культура, спорт та здоров'я нації*. 2018. № 5. С. 141–146.
4. Байрачний О. Роль та значення рухливих ігор в процесі психологічного та психофізіологічного розвитку юних футболістів на етапі початкової підготовки. *Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова. Серія 15 : Науково- педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт): зб. наукових праць / За ред. О. В. Тимошенка*. Київ : Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова, 2023. Вип. 11 (171). С.12-16.
5. Бевзюк Я. Роль батьків у спортивному розвитку дитини: підтримка чи тиск? *Здоров'я нації і вдосконалення фізкультурно-спортивної освіти = Health of nation and improvement of physical culture and sports education* : матеріали 5-ї Міжнар. наук.-практ. конф. до 140-річчя НТУ "ХП", 16-17 квітня 2025 р. / гол. ред. А. В. Кіпенський ; Нац. техн. ун-т "Харків. політехн. ін-т". Електрон. текст. дані. Харків : НТУ "ХП", 2025. С. 179-181.
6. Безверхня Г. Формування мотивації до самовдосконалення учнів загальноосвітніх навчальних закладів засобами фізичної культури і спорту: Методичні рекомендації (вчителям фізичної культури). Умань : Уманське видавничо-поліграфічне підприємство, 2018. 52 с.

7. Войтенко С. Розвиток наукових уявлень про спільну спортивну діяльність: феноменологія, структура, регуляція. *Актуальні проблеми фізичної культури і спорту*. 2019. Випуск 26 (1). С. 55–65.

8. Гейтенко В. Теорія і методика дитячого та юнацького спорту. Слов'янськ : вид-во Б. І. Маторіна, 2021. 171 с.

9. Долінін Г. Професійна культура вчителя фізичної культури як особистісний і соціальний феномен. *Наукові інновації та передові технології. Серії: Державне управління, Право, Економіка, Психологія, Педагогіка*, 2023. № 3(17). С. 323–330.

10. Захарова Л. Інноваційні технології у фізичному вихованні учнів. *Педагогіка здоров'я*. 2022. № 1. С. 24–27.

11. Зацаринна В. Психологічна підтримка дітей у футболі: поради батькам. URL: <https://bessarabiainform.com/2025/09/psychologichna-pidtrymka-ditey-u-futboli-porady-batkam/> (дата звернення: 25.01.2026).

12. Конспект лекцій з дисципліни «Педагогічна майстерність тренера» для студентів спеціальності А7 «Фізична культура і спорт» денної форми навчання / уклад. Н. Ю. Борейко, Л.Л. Азаренкова. Харків: НТУ «ХП», 2025. 181 с.

13. Корольчук Б. Організаційно-методичні підходи до побудови тренувальних занять дітей молодшого шкільного віку у спортивному клубі з плавання. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15 : Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)* : зб. наукових праць / За ред. О. В. Тимошенка. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2022. Вип. 10 (155). С. 89-94.

14. Кос Р. Відбір дітей до груп початкової підготовки з футболу з урахуванням раннього початку занять спортом : дис. ... д-ра філософії: 017 Фізична культура і спорт; 01 Освіта / Педагогіка / Р. С. Кос. Київ : НУФВСУ, 2025. 218 с.

- 15.Костюкевич В., Войтенко С., Вознюк Т. Моделювання і прогнозування в спорті: навчальний посібник. Вінниця: ТВОРИ, 2024. 122 с.
- 16.Костюкевич В., Войтенко С., Стасюк І. Контроль у футболі : навчальний посібник. Вінниця : ТВОРИ, 2023. 244 с.
- 17.Лісенчук Г., Перепелиця П., Хоменко О. Підвищення рівня командних і групових взаємодій юних футболістів. *Теорія і методика фізичного виховання і спорту*. 2014. № 2. С. 23 –26.
- 18.Мартиненко Н. Стресостійкість і мотивація досягнення у юних спортсменів. *Психологія і спорт*. 2021. № 2. С. 12–21.
- 19.Мелешенко О., Волобуєва А. Агентська діяльність у спорті: конспект лекцій / Київський нац. ун-т імені Тараса Шевченка; Навч.-наук. інт журналістики. Київ, 2024. 79 с.
- 20.Мельник В. Побудова ефективної взаємодії між тренером та спортсменом. *Olympicus* : науковий журнал. 2024. № 1. С. 120-124.
- 21.Мітова О., Матяш В. Аналіз послідовності навчання технічним прийомам юних футболістів. *Педагогіка, психологія та медіко-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту*. Харків, ХОВНОКУ–ХДАДМ, 2011. № 11. С. 72-76.
- 22.Окенюк І. Напрямки оптимізації ефективності спортивного тренування з футболу. *Фізична культура, спорт та здоров'я нації*: зб. наук. праць. 2014. Вип. 18. С. 159-163.
- 23.Осадець М. Психологічна підготовка особистості в спорті. *Нова педагогічна думка*. Чернівці, 2022. № 4. С. 155-157.
- 24.Павлюк О., Павлюк Є., Решітник О., Олійник К. Соціально-педагогічні характеристики тренерів, батьків та спортсменів у дитячому та юнацькому спорті. *Physical Culture and Sport: Scientific Perspective*, 2024. № (3). С. 136–141.

25.Пітин М., Артим'юк Н. Технічна підготовленість футболістів на етапі початкової підготовки. *Фізична активність, здоров'я і спорт: наук. журнал.* Львів: ЛДУФК, 2011. № 1 (3). С. 33-40.

26.Поташнюк О. Особливості виховання учнів спортивних шкіл в умовах інтенсивних тренувань. *Педагогічний дискурс.* 2022. № 34. С. 45–53.

27.Рибалко Л. Напрями модернізації професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної культури та спорту в умовах воєнного стану. *Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова. Серія 15,* 2024. С. 404–409.

28.Савченко С. Модернізація уроків фізичної культури у закладах загальної середньої освіти. *Фізичне виховання в школі.* 2021. № 3. С. 12–15.

29.Сущенко О. Техніка і методика навчання футболу в закладах загальної середньої освіти. *Педагогічні науки: теорія і практика.* 2021. №6. С. 87–91.

30.Тітова Г., Бобошко В., Можин С. Спортивний відбір на початкових етапах підготовки юних футболістів. *Вісник Прикарпатського університету. Фізична культура. Серія: Фізична культура.* 2019. Випуск 33 . С. 96-102.

31.Andersson E. Public pedagogy and leadership in sports organizations: futebol da força for sustainability? *European Educational Research Journal.* 2022. Vol. 21, № 3. P. 450–468.

32.Eckardt V., Dorsch T. “We are on the outside but it’s okay”: A grounded theory of cooperation between parents, coaches, and administrators in professional youth soccer academies. *Psychology of Sport and Exercise.* 2025. Vol. 76. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1469029224001572> (дата звернення: 20.01.2026).

33.Eckardt V., Pallares Herbeck M., Hufer D., Schwab S. Talk to me! Examining parent-coach communication frequency and satisfaction in youth soccer. *International Journal of Sport and Exercise Psychology.* 2025. URL: https://www.parentsinsport.co.uk/wp-content/uploads/2025/12/Talk-to-me-Examining-parent-coach-communication-f_250818_112709.pdf (дата звернення: 20.01.2026).

34. Gao Z, Chee C, Norjali Wazir M, Wang J, Zheng X, Wang T. The role of parents in the motivation of young athletes: a systematic review. *Front Psychol.* 2024. № 14. P. 1-20.

35. Kramers S., Thrower S., Steptoe K., Harwood C. Parental strategies for supporting children's psychosocial development within and beyond elite sport. *Journal of Applied Sport Psychology.* 2023. Vol. 35, № 3. P. 498–520.

36. Mach M., Ferreira A., Abrantes A. Transformational leadership and team performance in sports teams : a conditional indirect model. *Applied Psychology. Psychologie Appliquée – Revue Internationale.* 2022. Vol. 71, № 2. P. 662–694.

37. Parker P., Goegan L., Daniels L. Дослідницьке змішане методологічне дослідження мотивації студентів-спортсменів до оцінювання у спорті та академічному середовищі. *Cogent Education*, 2024. № 11 (1). URL: <https://www.tandfonline.com/doi/citedby/10.1080/2331186X.2023.2298613?scroll=top&needAccess=true> (дата звернення: 20.01.2026).

38. Santos F., Ferreira M., Dias L., Elliott S., Milan F., Milistetd M., Knight C. A scoping review of coach-parent interactions and relationships across youth sport settings. *International Review of Sport and Exercise Psychology*, 2025. № 18(2). P. 1002–1025.

39. Van Dalftsen G., Van Hoecke J., Westerbeek H., De Bosscher V. The development of a scale to measure shared leadership in youth sport. *Journal of Global Sport Management.* 2023. Vol. 8, № 1. P. 73–94.

40. Urban J. E., Wiseman K. D., Moore J. B., Marks M., Holcomb T., Lazzara B. Implementing injury prevention strategies in community-based youth football: The role of parents, coaches, and organizational leaders. *PLoS One.* 2025. Vol. 20, №. 5. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1469029224001572> (дата звернення: 20.01.2026).

ДОДАТКИ

Додаток А

АНКЕТА ДЛЯ БАТЬКІВ ЮНИХ ФУТБОЛІСТІВ

(для дослідження участі батьків у навчально-тренувальному процесі та їх впливу на розвиток дитини)

Шановні батьки!

Анкетування проводиться з метою вивчення ролі сім'ї у навчально-тренувальному процесі юних футболістів. Отримані дані будуть використані в узагальненому вигляді та виключно в наукових цілях. Просимо уважно прочитати запитання та обрати варіант відповіді або вписати власну.

1. Вік Вашої дитини:

- до 8 років
- 9–10 років
- 11–12 років
- 13–14 років
- 15 років і старше

2. Скільки років Ваша дитина займається футболом?

- до 1 року
- 1–2 роки
- 3–4 роки
- понад 4 роки

3. Як часто Ви відвідуєте тренування або змагання дитини?

- регулярно
- інколи
- дуже рідко
- не відвідую

4. Яку форму участі у тренувальному процесі Ви вважаєте для себе основною?

- емоційна підтримка дитини
- організаційна допомога (транспорт, форма тощо)
- контроль результатів та дисципліни
- мінімальне втручання

5. Чи обговорюєте Ви з дитиною її тренування та виступи?

- постійно
- інколи
- рідко
- не обговорюю

6. Як Ви реагуєте на спортивні невдачі дитини?

- підтримую та заохочую
- аналізую разом з дитиною помилки
- критикую
- не звертаю уваги

7. На Вашу думку, що найбільше мотивує дитину займатися футболем?

- власний інтерес
- підтримка батьків
- вплив тренера
- прагнення до результату
- інше _____

8. Як Ви оцінюєте рівень взаємодії з тренером Вашої дитини?

- дуже високий
- достатній
- середній
- низький

9. Чи впливає, на Вашу думку, Ваша участь на дисципліну дитини?

так, значною мірою

частково

майже не впливає

не впливає

10. Як Ви оцінюєте вплив занять футболом на фізичний розвиток Вашої дитини?

дуже позитивний

позитивний

нейтральний

негативний

11. Як Ви оцінюєте вплив занять футболом на розвиток морально-вольових якостей дитини?

дуже позитивний

позитивний

нейтральний

негативний

12. Чи обговорюєте Ви з тренером результати навчально-тренувального процесу Вашої дитини?

регулярно

інколи

дуже рідко

не обговорюю

13. Чи вважаєте Ви необхідною регулярну комунікацію між тренером і батьками?

так

скоріше так

скоріше ні

ні

14. Чи вважаєте Ви допустимим вплив батьків на рішення тренера щодо складу команди?

так

частково

ні

важко відповісти

15. Як Ви ставитеся до фінансової або матеріальної допомоги команді?

як до добровільної підтримки без впливу на тренера

як до способу покращення умов підготовки

як до форми непрямого тиску

негативно

16. Чи обговорюєте Ви з дитиною ігрові дії, які можуть відрізнятися від вимог тренера?

так, часто

інколи

рідко

не обговорюю

17. Чи наполягаєте Ви на виконанні дитиною саме Ваших рекомендацій щодо гри?

так

інколи

ні

повністю довіряю тренеру

18. Чи існує, на Вашу думку, спільний підхід батьків і тренера до виховання дитини?

- так
- частково
- ні
- важко відповісти

19. Як Ви в цілому оцінюєте баланс впливу сім'ї та тренера на розвиток дитини?

- збалансований
- переважає вплив сім'ї
- переважає вплив тренера
- баланс відсутній

АНКЕТА ДЛЯ ТРЕНЕРІВ ЮНИХ ФУТБОЛІСТІВ

(для дослідження взаємодії з батьками у навчально-тренувальному процесі)

Шановні тренери! Анкетування проводиться з метою вивчення особливостей взаємодії тренерів і батьків у підготовці юних футболістів. Усі відповіді є анонімними та використовуються лише в наукових цілях.

1. Ваш тренерський стаж:

- до 3 років
- 3–5 років
- 6–10 років
- понад 10 років

2. Вік спортсменів, з якими Ви працюєте:

- до 8 років
- 9–10 років
- 11–12 років
- 13–15 років

3. Як часто Ви взаємодієте з батьками спортсменів?

- регулярно
- періодично
- рідко
- майже не взаємодію

4. Які форми взаємодії з батьками Ви використовуєте найчастіше?

- особисті бесіди
- батьківські збори
- телефонний зв'язок / месенджери
- письмові повідомлення

5. Як Ви оцінюєте рівень участі батьків у навчально-тренувальному процесі спортсменів?

- високий
- достатній
- середній
- низький

6. Чи впливає, на Вашу думку, участь батьків на мотивацію юних футболістів?

- так, позитивно
- частково
- майже не впливає
- негативно

7. Як участь батьків впливає на дисципліну спортсменів?

- суттєво підвищує дисципліну
- частково впливає
- майже не впливає
- ускладнює дисципліну

8. Чи обговорюють батьки з Вами результати навчально-тренувального та змагального процесу своїх дітей?

- регулярно
- інколи
- дуже рідко
- не обговорюють

9. Чи вважаєте Ви регулярну комунікацію між тренером і батьками необхідною?

- так
- скоріше так

скоріше ні

ні

10. Чи трапляються, на Вашу думку, спроби впливу батьків на рішення тренера щодо складу команди?

так, досить часто

інколи

дуже рідко

не трапляються

11. Як Ви ставитеся до фінансової або матеріальної допомоги команді з боку батьків?

як до добровільної підтримки без втручання в тренерські рішення

як до необхідного ресурсу для покращення умов підготовки

як до потенційного інструменту тиску

негативно

12. Чи стикаєтеся Ви з ситуаціями, коли батьки дають дітям ігрові рекомендації, що суперечать тренерським установкам?

так, часто

інколи

рідко

ні

13. Чи ускладнює, на Вашу думку, така поведінка батьків навчально-тренувальний процес?

так, суттєво

частково

майже не впливає

не ускладнює

14. Чи існує у Вашій практиці спільний підхід тренера і батьків до виховання та мотивації спортсменів?

- так, постійно
- інколи
- дуже рідко
- ні

15. Як Ви в цілому оцінюєте баланс впливу сім'ї та тренера на спортивний розвиток юного футболіста?

- збалансований
- переважає вплив сім'ї
- переважає вплив тренера
- баланс відсутній